

1. УВОД

1.1. Предмет и проблем истраживања

Основни предмет истраживања је спознаја да ли банка може у свом пословању предвидјети изложеност ризику концентрације и пронаћи адекватне механизме заштите од његовог утицаја. Банка никада не може бити апсолутно сигурна да ће пласирана средства бити враћена на вријеме.

Банке су најзначајније финансијске институције, па од њихове безбједности, стабилности и способности управљања ризицима зависи пословање свих осталих сектора у привредном окружењу. У тржишној привреди у принципу банке су самосталне у свом пословању. Непосредно управљање банкама спроводе банкарски менаџери уз контролу власничке структуре у банкама.

У новом економском и финансијском окружењу формира се тренд знатно повећане конкуренције између банака међусобно, као и других финансијских институција и то чак на међународном плану. Таква тенденција с једне стране води у правцу веће ефикасности у пословању банака, али са друге стране под притиском појачане тржишне конкуренције банке теже да улазе у трансакције са високим ризиком.

С тога је генерално прихваћен став да јачање тржишне конкуренције у сфери банкарства и финансија мора да буде пропраћено успостављањем такве контроле, која би дјеловала у правцу смањивања системских ризика у контексту јаке тржишне конкуренције банака и других финансијских организација.

Створена је потреба за банкарском супервизијом од стране одговарајуће државне институције с намјером осигурања ликвидности банака и смањења ризика у банкарским операцијама.

Супервизорске институције користе системе оцјењивања за долажење до процјене ризичних компоненти банчиног стања, а заједнички фактори у процесу оцјењивања су: капитал, квалитет активе, руководство, зарада, ликвидност, осјетљивост на тржишни ризик и оперативни ризик. Основни Базелски принципи за банкарску супервизију пружају међународној финансијској заједници један ниво на којем се може вршити оцјена ефикасности банкарске супервизије. Основни принципи осмишљени су као добровољни систем минималних стандарда добрих супервизорских пракси и сматрају се универзално примјењивима. Надлежна тијела у појединим државама могу одредити додатне мјере које сматрају потребнима ради постизања дјелотворне супервизије у њиховој надлежности.

Отварање банака Републике Српске према европском и свјетском банкарству поред законске регулативе нужно је наметнуло усвајање и рад по међународним стандардима. Агенција за банкарство Републике Српске као регулаторна државна институција за супервизију банака основана је са основним задатком да унаприједи и подржи здрав и стабилан банкарски систем Републике Српске. Основа квалитетног управљања изложености ризицима у банкарском пословању је предмет овог истраживања.

1.2. Сврха, значај и циљ истраживања

Истраживање је проведено са циљем да се утврде узроци настанка ризика и какве последице може имати изложеност ризику концентрације у пословању банака, те начин његове превенције, односно којим методама се банка може заштитити од утицаја ризика концентрација.

Циљ дипломског рада је указати на пословање банака у савременим условима, појам и врсте ризика у пословању, затим идентификација, мјерење и управљање ризицима банке.

Други циљ је указати на заштиту банака од ризика, савремени инструменти заштите од ризика у банкарском пословању, методологија управљања ризицима са освртом на значај Базелског споразума, те изложеност ризицима банкарског сектора Републике Српске и улога и значај Агенције за банкарство Републике Српске, у циљу осигурања да банке послују на сигуран и солидан начин.

1.3. Хипотеза истраживања

Одговорност банака је да преузму само ризике којима могу успјешно управљати и испуњавати законом прописане услове.

Опрезно управљање и структурирање одговарајућих ставки активе биланса и одређених ставки ванбиланса (кредитни портфолио) и њихова контрола представљају основне инструменте које је банка, путем посебних политика и процедура за осигурање диверзификације, дужна да користи за минимизирање концентрације кредитног ризика у свом пословању.

Банке су дужне да у излагању кредитном ризику осигурају и проводе минималне стандарде највећег дозвољеног обима излагања банке кредитном ризику према једном кориснику, дужнику или другом субјекту и групи повезаних лица, као и највећег дозвољеног збира свих излагања кредитном ризику. Кредитни ризик је досегао домен масовне примјене, па је кредитни ризик постао један од најзначајнијих ризика коме су банке изложене.

Основна хипотеза гласи: Степен изложености ризику у пословању банака тешко је измјерити из разлога што је сам интезитет изложености ризику промјењљив и његова контрола представља основне инструменте минимизирања концентрације ризика.

1.4. Методе истраживања

Истраживање је проведено на бази теоретских чињеница, као и података које пружа Агенција за банкарство Републике Српске, увидом у извјештај о праћењу пословања банака у одређеним периодима, као и релевантним подацима Централне банке БиХ о правилима и условима пословања.

У току израде овог рада кориштена је метода анализе и синтезе, расположива домаћа и страна литература, Закон о Агенцији за банкарство РС, Закон о банкама Републике Српске, Закон о Централној банци Босне и Херцеговине, Закон о осигурању депозита БиХ и одлуке Агенције, затим Информација о банкарском сектору Републике Српске (2012. година), Централна банка БиХ (Билтен).

1.5. Структура рада

Рад се састоји из пет дијелова. Први дио односи се на методологију израде рада, подручје истраживања, сврха, циљ и значај истраживања, хипотеза истраживања, метод истраживања и структура рада.

У другом дијелу дефинисан је појам банкарског ризика, идентификација, мјерење и управљање ризицима банке, значај капитала у управљању ризицима и пројектовање преформанси и ризика банака.

У трећем и најобимнијем дијелу укратко су објашњене врсте ризика и управљање ризицима у банкарству, појам и суштина кредитног ризика, ризик ликвидности и

управљање ризиком ликвидности, каматни ризик и управљање ризиком каматне стопе, девизни ризик и управљање девизним ризиком, затим ризик улагања у хартије од вриједности и управљање наведеним ризиком, те ризици у ванбилансном пословању банака.

У четвртом дијелу дефинисана је заштита банака од ризика, савремени инструменти заштите од ризика у банкарском пословању (форфарди и фјучерси, опције и свопови).

У петом дијелу дефинисана је методологија управљања ризицима, управљање ризицима у банкарском сектору Републике Српске, Базелски споразум и Улога Агенције за банкарство Републике Српске.